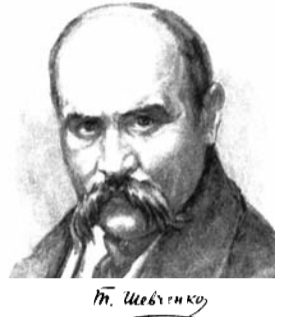

ВІЛЬНЕ СЛОВО

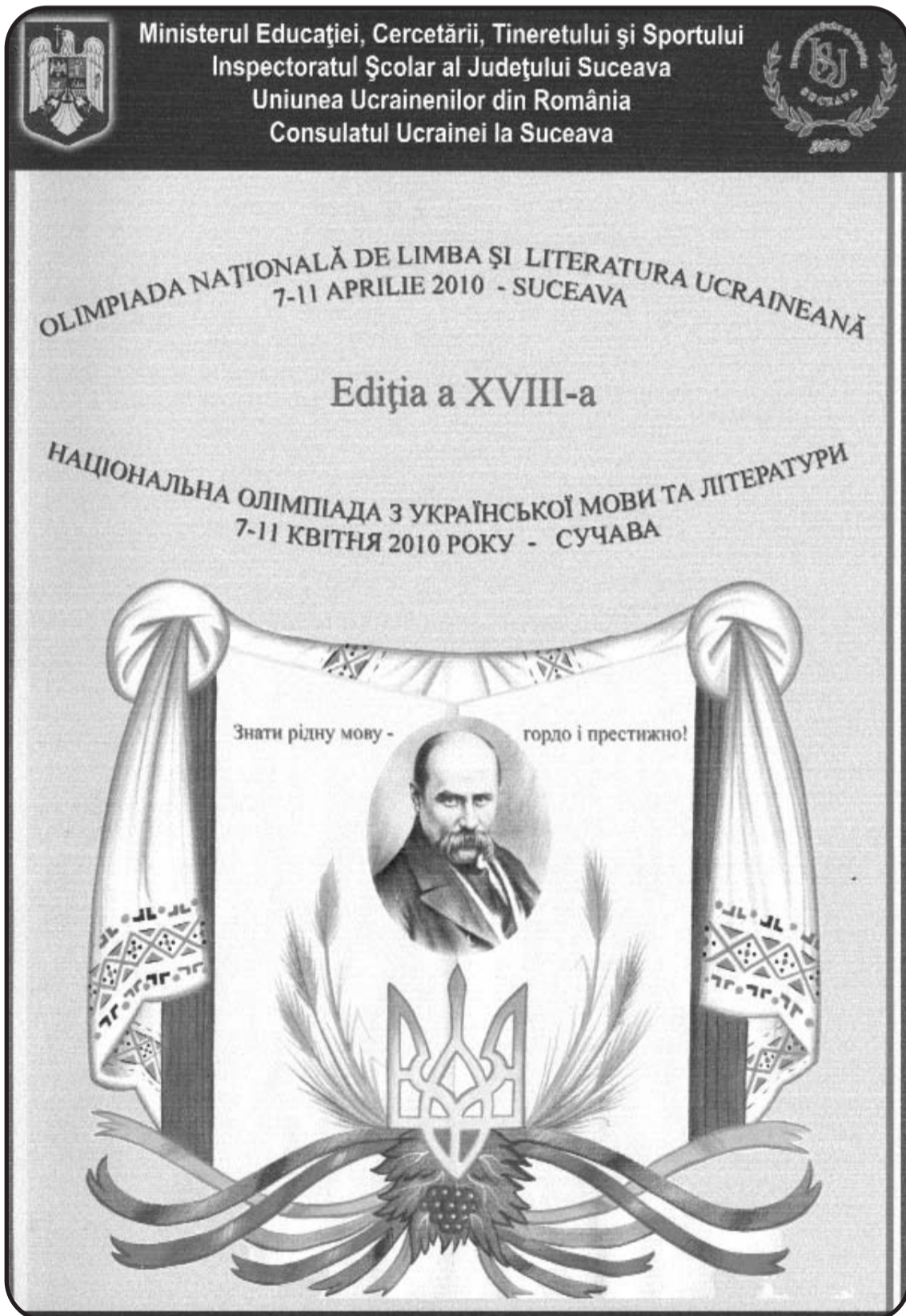
XXI-ий РІК ВИСЛОВИДАННЯ /№ 7-8/ квітень 2010 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

**ЗНАТИ РІДНУ МОВУ –
ГОРДО І ПРЕСТИЖНО!**

Спеціальне видання журналу
«Міжкультурний діалог»

У номері:

- Олімпіада: честь і шана рідній мові! ▶ стор. 2
- Плечем до плеча ▶ стор. 3
- До 145-річчя Митрополита Андрея Шептицького ▶ стор. 4
- 10-річчя укр. відділення Клузького унів. ім. Бабеша-Бойой ▶ стор. 5
- Гркими сльозами... ▶ стор. 6
- Про Поета, що з Богом розмовляв ▶ стор. 7
- Самотність у позитиві й негативі ▶ стор. 8
- Поезія М. Корсюка ▶ стор. 9
- Тайносфера душі ▶ стор. 10
- «Дитинства очі волошкові» ▶ стор. 11
- Конституція П. Орлика ▶ стор. 12
- Кричунів: Пасове, Рипи, Мочар, Прицаринок... ▶ стор. 13
- Сторінки для дітей ▶ стор. 14
- ▶ стор. 15
- Верхній Рівні – 650 ▶ стор. 16

ЧЕСТЬ І ШАНА НАШІЙ РІДНІЙ МОВІ!

ПЛЕЧЕМ ДО ПЛЕЧА

(З виступу на Національній Олімпіаді з української мови)

Наша Олімпіада завжди була і є в зусиллях на збереження рідної української мови. Адже плекати свою мову і культуру у всіх її видах – це наша повинність. Лише так ми будемо рівноправними не тільки за Конституцією нашої країни, а і по суті. В дозвольному демократичному суспільно-політичному ладі, опертому на духовності нації, це співзвучне як з нашими історичними традиціями, життєвими потребами, так і з нашими прагненнями.

Щойчас віддаючи честь рідній мові, і то не тільки з нагоди Олімпіад, старайтесь розробляти на місцях, і тут, і там, у всіх повітах, в яких проживають наші громади, чіткі й відважні стратегії в питаннях плекання рідної мови. Водночас ми повинні закликати один одного, зокрема, батьків молодих поколінь, без жодного огляду на невеликі різниці між нами, обгрунтовувати деталі і строки таких стратегій та ставити плечем до плеча на шлях культивування, збереження рідної української мови і національних традицій.

Наша українська молоде, всеціло підтримуй справу, відвойовуй деякі собою ж втрачені сходи. Це і є довгоочікувана від тебе, наша молоде, повинність. Не пошкодуй в цьому напрямку жодних зусиль.

Само собою, що вивчення рідної мови буде лише там, де українські учителі, інтелектуали, місцеві фактори й активісти СУР про це дбатимуть, де вони розумно повчатимуть батьків, як це робити і застережувати, до чого могло б призвести занедбання рідної мови, або ж, як у деяких випадках, таки відмова, недоречна і така всіляка, вивчення мови, з якою ти народився, тієї мови,

на якій ми молимося хочби лише тому, що цього радить робити Ісус Христос, мови, яка дає можливість зберегти як свої традиції, так і самого себе як особу.

Важко нам, спеціалістам, бути то сими, то тими, то спеціалістами, то пропагандистами, але ж знаймо, усвідомлюймо, що питання збереження

Центральна комісія Олімпіади
Фото Делії МАРТИНЯК

рідної мови не моє і не твоє, а наше, питання всієї української громади Румунії, також і нечленів СУР.

Впевнений, що в Сучавському повіті, у всіх наших повітах, рідна мова в руках молодих здібних учителів. Отже, немає сумніву, що великий успіх нинішньої 18-ої Олімпіади з української мови та літератури завдячується саме учителям!

Дякуючи організаторам Олімпіади, яка пройшла в пречудових умовах, вітаю її учасників, славлю організаторів.

Бажаю успіху кожному з вас, дорогі учні й учителі, дерзновенних зусиль в благородній праці на плекання рідної української мови!

Іван КОВАЧ

Гордість за своє коріння

(З виступу голови Центральної комісії Національної Олімпіади з української мови та літератури)

Вітаю вас з приводу національного етапу Олімпіади з української мови та літератури. Я рада бачити, що сьогодні Вас тут так багато. У Вашому житті настає дуже важливий, радісний, але водночас і хвилюючий момент. Ви зібралися тут для того, щоб випробувати свої сили у змаганні знань з української мови та літератури. Отож, у цей незабутній день для Вас бажаю Вам багато успіху і нехай сильніші переможуть! В майбутньому чекаємо на Вас у нашому Університеті, на українському відділенні.

У цьому залі присутні ті люди, які щоденно працюють на українську мову та українську культуру. Велике спасибі вчителям, які вас підготували і дбають про те, щоб наша рідна мова передавалася з покоління в покоління. Ми раді, що Ви тут з нами, що Ви привезли до нас своїх талановитих дітей.

І для мене цей день залишиться незабутнім, тому що мала велику честь пізнати відомого поета Івана Ковача, редактора «Вільного слова», генерального інспектора з української мови.

Ви, мабуть, знаєте, що в Сучаві існує Генеральне консульство України, яке залучається до підтримки різних культурних подій, в яких бере участь українська спільнота з Румунії.

Також у нашому місті діє Союз українців Румунії Буковинського округу, що представляє інтереси українців з Буковини, дві установи причетні до зберігання і продовження української традиції на Буковині. Але найголовнішими у зберіганні нашого культурного майна – це Ви, молоді паростки української громади в Румунії! Отже, за Вами велика відповідальність – гідно представляти українську спільноту і передавати все рідне, починаючи з мови, звичаїв, і нащадкам.

Бажаю вам і надалі плекати рідну мову, зберігати українські традиції і гордитися своїми українськими коріннями.

Народна мудрість стверджує: скільки мов знаєш, стільки разів ти людина. Але я впевнена у тому, що без рідної мови жодна людина не здатна повноцінно почувати себе частиною свого народу, його історії і культури.

Анамарія ГЕРЦАНУ

Національна олімпіада з української мови та літератури

Учасниками Національної олімпіади з української мови, яка відбулася в Національному коледжі ім. Міхая Емінеску міста Сучава Сучавського повіту, були учні VII-х-XII-х класів із п'ятьох повітів Румунії: Марамуреш, Сучава, Тіміш, Караш-Северин і Ботошани.

Урочисте відкриття Олімпіади мало місце в залі «Аудиторіум» Сучавського університету імені Штефана Великого, в складі Президії будучи, серед інших, голова Сучавської повітової ради *Георге Флутур*, Генеральний консул України в Сучаві *Юрій Вербицький* та ректор Університету проф. доктор *Адріан Граур*.

Наша Олімпіада була і буде завжди в зусиллях на збереження рідної української мови, культури і традицій, цінностей нації.

Зусиллями голови Національної комісії Олімпіади панни доктор з української

філології *Анамарії Герцану*, а також інспектора з української мови в повіті *Лучії Міжок* (головного організатора), Олімпіада пройшла в якнайкращих умовах. Браво їм!

Організатори цьогорічної Олімпіади з української мови в Румунії включили до її проведення відвідання славнозвісних південнобуковинських монастирів *Сучевиця*, *Молдовиця* і *Воронець* та погруддя Ольги Кобилянської в місті *Гура Гуморулуй*.

На преміюванні переможців Олімпіади були присутні депутати Парламенту Румунії *Степан Бучута* і *Санда-Марія Арделяну*, заступник генерального інспектора Шкільного інспекторату повіту *Мігай Вітку*, консул Генерального консульства України в Сучаві *Василь Неровний* та перший заступник голови СУР *Іван Боднар*.

Переможцям були вручені грошові премії від МВДМС і СУР та подарунки від ГКУ в Сучаві і спонсорів. (Обширніше про Олімпіаду та її результати – в наступному числі).

Іван ЗАЛІЗНЯК

Президія завершення Олімпіади
Фото Делії МАРТИНЯК

Славні ювілеї 2010 р.: 145-річчя від дня народження

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

(1865-1944)

Андрей Шептицький (світське ім'я Роман-Марія-Олександр), Митрополит Української греко-католицької церкви (1901-1944), видатний релігійний і політичний діяч ХХ ст., був одним із найбільших прихильників українського православно-католицького єднання.

Народився Роман Іванович Шептицький в селі Прибличі (тепер Львівської області). Його батько – граф Іван Шептицький – був відомим землевласником, громадським діячем. Мати – дочка відомого польського поета і драматурга О. Фреді.

По закінченню Краківської гімназії Роман Шептицький навчався права у Ягелонському Університеті, де отримав ступінь доктора права, а теологію та філософію студіював у Вроцлаві.

Притримуючись давніх родових традицій (у сім'ї Шептицьких був один греко-католицький єпископ), Роман у 1888 році стає прислушником Добромильського монастиря чину отців Василіан, прийнявши у чернецтві ім'я Андрей. У Крестиніпольському василіанському монастирі 1892 р. Шептицького було хиротинізовано в сан

священника. Відтоді він присвятив своє життя церковній діяльності.

У вересні 1899 р. Андрей був призначений Папою Левом XIII єпископом Станіславським.

У Станіславі він розгорнув широку громадсько-культурну діяльність: заснував там греко-католицьку семінарію, створив при ній велику бібліотеку. Як великий меценат української культури, передав до фондів цієї бібліотеки понад чотири тисячі власних книг.

У 1901 році А. Шептицький досягнув вершини церковної ієрархії, будучи призначеним главою греко-католицької церкви, митрополитом Галицьким і Львівським. Досягнений чин і авторитет послужили передумовою розгортання його широкої діяльності на благо українського народу. Він активно піклувався про освіту, становлення української мови у сім'ї, школі, церкві, про охорону здоров'я, розвиток культури, захист прав людини. За ініціативи і підтримки А. Шептицького відкриваються навчальні та благодійні заклади, спортивні та оздоровчі товариства, шпиталі. Активно працює над зміцненням греко-католицької церкви.

Андрей ШЕПТИЦЬКИЙ

Щедрий меценат українського національного мистецтва, Шептицький особисто передав цінні матеріали ново-заснованому «Церковному музею», який згодом став Українським національним Музеєм м. Львів. Подарував твори Лисенка Науковому Товариству ім. Шевченка, член якого він був.

Особливо важливим у його діяльності було те, що він обстоював ідею становлення самостійної, незалежної Української Держави, завжди сприяв національному самозбереженню українського народу, виступав проти його колонізації, закликав до примирення і єдності.

З нагоди 145-річчя з дня його народження, в Україні в 2010 році пропонується відсвяткувати на державному рівні цей славний ювілей.

Ольга ПОРОХІВСЬКА-АНДРИЧ

ДИКТАНТИ І САМОДИКТАНТИ – ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ

Одним із найбільш поширених і перевірених на практиці видів самостійних писемних вправ при навчанні орфографії і пунктуації є диктанти.

Диктанти, порівняно з списуванням, складніший вид самостійної роботи.

Диктант привчає людину писати на слух, що є цінним не лише в навчальній роботі, а й у життєвій практиці.

В житті людині часто доводиться записувати сприйняте на слух, наприклад, радіограму, телефонограму, записувати в протокол вислови на зборах, нарадах, слухати і записувати лекції, доповіді, консультації.

Диктант є одним з важливих засобів свідомого засвоєння в практиці письма різних правописних правил. Диктант є одним з найпоширеніших видів контролю грамотності письма людини.

Система завдань, що ставляться перед учнями під час написання диктантів, повинна вимагати поступового зростання самостійності.

Самостійність, інтелектуальна активність учнів проявляється при умові, якщо види завдань ускладнюються, методика диктантів урізноманітнюється.

Кожний диктант при його правильній організації є видом самостійної роботи учнів.

Важливим видом самостійної роботи є контрольний диктант без зміни тексту. Активність і самостійність мислення дітей під час контрольного диктанту залежить, передусім, від методики диктування.

Одним з цікавих видів самостійної роботи учнів є самодиктант, який розвиває пам'ять дітей і вимагає вдумливого ставлення до вивченого, записаного. Самодиктантом він називається тому, що його учні самі собі диктують.

Самодиктант більше застосовується в III-IV класах. Для самодиктанту використовуються вірші чи невеличкі прозові уривки, вивчені раніше учнями напам'ять.

Напередодні самодиктанту дається учням завдання повторити вірші чи прозовий уривок, вказуючи, які правила правопису треба повторити. Звичайно, текст для самодиктанту треба давати невеличкого розміру, неускладнений розділовими знаками,

з короткими реченнями. Самодиктант є засобом підготовки учнів до самостійного письма, він цікавить їх і привчає бути уважними до власного письма.

Марія КІМΠΑН,
вчителька

До 10-річного існування

Українське відділення в Університеті ім. Бабеша-Бойой

В Трансильванії, де проживає приблизно 36 тисяч українців – майже половина всього українського населення, здобуття вищої освіти в галузі української мови й літератури стало можливим лише 10 років тому, хоча кафедра славистики була заснована одночасно із заснуванням самого університету, а саме в 1919 році.

З нагоди святкування 10 річниці від заснування українського відділення 26-28 березня цього року в м. Клуз Напока відбувся міжнародний симпозіум, в якому взяли участь численні особистості з України, а саме з Чернівецького, Київського та Ужгородського університетів, представники Міністерства закордонних справ України, Союзу українців Румунії. Розмовляючи з працівниками Університету Бабеш-Бойой, я дізналася про цікаві речі. Керівник кафедри слов'янських мов УББ Болаж Котолін розповіла у своєму виступі про те, що заснування відділення в 1999 році було відгуком на потреби української громади підготувати спеціалістів для навчання на українській мові, маючи на увазі досить велике число українців, які проживають в Румунії. Але ж українців було багато і до того часу, чому ж саме тоді було відкрите українське відділення? Хто ж був, так би мовити, “причетним” до цього? Як все почалося?

Зі слів пана професора російської мови Онуфрія Вінцелера та викладача української літератури, доцента Івана Семенюка я дізналася, що вони були друзями з титаном української румуністики, українцем з румунським серцем, визначним українським філологом, професором, доктором філологічних наук, завідувачем кафедри загального мовознавства і класичної філології Київського національного Університету імені Тараса Шевченка Станіславом Семчинським, який очолював товариство дружби “Україна-Румунія”. Станіслав Семчинський запропонував викладачам з Румунії заснувати аналогічне товариство і в Румунії. Але в ті часи відносини між Україною й Румунією не були досить сприятливими, тож відкриття такого товариства в ті часи було нелегкою справою. Людей, зацікавлених в цьому, було чимало, проте вони вагалися розпочати це діло. Аж поки Онуфріє Вінцелер не запропонував Івану Семенюку залучитися до цієї справи. І той не відмовив йому. Так майже 15 років тому було засноване Культурне товариство “Румунія-Україна”, метою якого була

культурна діяльність, просування й підтримка української культури на території Румунії. Спочатку членами товариства були саме його засновники, але згодом воно поповнилося прихильниками української культури з Сучави, Сату Маре, навіть Бухареста, Яс та Дельти. Професор Вінцелер згадує з вдячністю колишнього посла України в Румунії Олександра Чалого, який підтримав заснування цього товариства, допоміг їм, був присутнім на численних зустрічах. Разом із заснуванням Культурного товариства “Румунія-Україна” його засновники прагнули заснувати й українське відділення в рамках кафедри славистики Клузького університету. І це їм

які також допомогли відділенню книгами. З університетами України було заключено договори про співробітництво. Так, від Чернівецького університету в травні 2003 року тут викладала Світлана Кирилук, з цим університетом було проведено й обмін студентами – румунські студенти, які вивчали українську мову впродовж 3 місяців навчалися в Чернівцях, а Чернівецький університет прислав до Клузу студентів-істориків. На жаль, це був єдиний обмін студентами, тому ще через брак коштів втілення в життя такого проекту є складною справою. Такий договір було заключено і з Київським університетом, але, знову ж таки, фінансові проблеми та досить довга відстань в порівнянні з Чернівцями є перепорою. Слід згадати тут і професора Михайла Кондора з Ужгородського університету, який викладав в Клузькому університеті з 2003 по 2007 рік.

Незважаючи на фінансові труднощі, співробітництво між Клузьким та Українськими університетами не завершується на цьому – педкадри Клузького УББ друкують свої праці в спеціалізованих журналах та збірниках університетів України, а їхні колеги з України, в свою чергу, друкують рецензії, статті та студії в публікаціях кафедри слов'янської філології. Крім цього, вони беруть участь на симпозіумах та конференціях, організованих університетами України та Румунії, прикладом цього є й участь чисельних представників в галузі мови, літератури і навіть політології Київського, Чернівецького та Ужгородського університетів на симпозіумі з нагоди святкування 10 річниці від заснування українського відділення. Будемо сподіватися, що і в майбутньому їхні зв'язки з

колегами з України будуть продовжені та консолідовані.

А поки що, українське відділення продовжує боротися з труднощами, і, може, найбільшою з них є брак студентів, чие число меншає. Починаючи з цього року, проводиться набір студентів з початковим рівнем вивчення української мови. Сподіваємося, що це рішення факультету дасть результати і кількість осіб, які вивчатимуть і нестимуть далі дух українства, збільшиться.

Людмила ДОРОШ

вдалося завдяки колишньому ректору Андрею Марга, який згодом став Міністром освіти і посприяв у відкритті українського відділення.

Початки викладання української мови й літератури в Клузькому УББ були нелегкою справою, тому що бракували педкадри, необхідні підручники. І тут знову допоміг Станіслав Семчинський, який одразу ж по відкриттю українського відділення домігся того, щоб Київський національний Університет імені Тараса Шевченка зібрав та вислав до Клузу необхідні підручники та книги. Згодом українське відділення налагодило дружні зв'язки з Чернівецьким, а пізніше й Ужгородським університетами,

САМОТНІСТЬ У ПОЗИТИВІ Й НЕГАТИВІ

Заставило мене задуматись над самотністю твердження (яке я раз чув, або читав): «Благослови хвилину, коли можеш належати тільки собі».

Справді, кожна людина час від часу бажає бути на самоті, бо такий час може заповнити свої хобі, зайнятися чимось цікавим, роздумувати над своїм життям, впізнати краще самого себе, бо, віддаючись щоденним клопотам, не часто можна побути на самоті. Частіше такі хвилини бувають перед сном, коли можна

проаналізувати все, що сталося протягом дня чи тижня.

Це самотність з власної ініціативи; тому вона негнітюча, а, навпаки, дозволяє людині якийсь час бути щасливою з самим собою, чи на самоті, з приємним заняттям. Вона наносить нам душевний спокій. Найчастіше людина буває самотньою (хоча з Богом) при молитві, при глибокій медитації.

Самотність не ставить норму людського життя, бо людина не родиться, щоб жила самотньою.

Самотність може бути позитивною, але й негативною. Про деякі види позитивної самотності вже згадано вище.

В суспільстві людина не повинна бути самотньою.

Самотність гнітить найбільше дітей, а саме дітей сиріт, або тих, батьки яких відправляються на чужину, на заробітки, а дітей залишають з рідними, чи з чужими.

Буває, що самотність приводить дітей до трагедії. Такі

випадки бувають й при присутніх вдома батьків, які, дуже заняті своєю роботою, забувають, що поряд з ними підрастає дитина, стає підлітком з тисячами запитань і проблем. А дітям і молоді взагалі подобається бути в центрі уваги, належати до якогось угруповання.

Дорослі відчуються самотніми після смерті дорогої людини, після розлуки і т.д. Але самотність не триває все життя. Час гоїть рани і біль стихає, а людина рятується від самотності в праці, в приємних заняттях, в дітях, в клопотах. Самотність стає тягарем для старших, які живуть самотніми, відчувають, що їх всі забули, вони нікому непотрібні, вони занедбані. Бувають вони з своїми думками, з болем і переживаннями, з депресією і недоліками.

Найчастіше бувають самотніми хворі, каліки, бездомні і засуджені. А в нас ще досить мало робиться для того, щоб допомогти нещасним, самотнім людям. Неоднаковою відчувається самотність в місті і в селі. В селі при одному господарстві живуть й 2-3 покоління, так що ніхто не може себе вважати самотнім. В місті можна не знати навіть і своїх сусідів.

Але не забуваймо, що кожна людина родиться і помирає самотньою...

проф. Василь АРДЕЛЯН

Михайло ТРАЙСТА

ДБАЙТЕ ПРО БОГА СВОГО

«Половину палить на вогні;
на вугіллі пече печенню,
насихується нею і гріється.
З останку ж дерева робить собі
бога,
молиться до нього й говорить:
Спаси мене, бо ти – Бог мій!»
(Із книги пророка Ісаї)

Дбайте про бога свого,
як про рідну дитину,
не пробуджуйте на зорі,
хай поспить!

Вечорами
розповідайте йому казочок,
співайте колискових –
Ой люлі-люлі...

А вдень сварить його.
За кожен розбиту чашку,

за кожен зламану ляльку-
цяцьку,
за те, що перебіг вулицю,
недочекавшись зеленого
кольору.

Тільки не забувайте
сварити його
і за те, що сотворив світ,
а побачивши його,
з переляку заховався
за хмари.

А потім навчайте
законів Мойсеєвих,
бо сьогоднішні трибунали,
що інше, як не
місця людського сміху?

МАЕСТРО ВІНСЕНТ

Маестро!
Я вже здавна хотів
з вами про це...

Та завжди
не вистачало світла,
бо відколи райдуга
пропила кольори
(всі - до останнього),
дощ, торкнувшись землі,
повертається до неба.

Я вже здавна хотів
з вами про це...

Та, на жаль,
стежки обходили мене
(десятою стежиною),
а доля щовечора
зараховувала
до останнього батальйону
нічних метеликів.

Я вже здавна хотів
з вами про це...

Та не знайшов
жодного соняшника
в Гефиманському Саду,
тільки апостолський меч,
прикритий іржою і кров'ю
та відсікнуте вухо сотника...

Та, мабуть,
не будемо про це,
Маестро!..

ПЕРЕД ДОЛЕЮ – БОРЖНИКОМ

Навіщо саме тут,
біля синього кольору
очей моїх
(посміхаючись),
зупиналась ти?..

Я б радо,
мов той Яків,
відслужив
сім разів по сім років
за кожен
чарівну усмішку...

Та, бач, боюсь,
що не вистачить часу
(бо вже на повороті я),
а перед долею
залишитись боржником
якось-то мені не на руку...

Поезія Миколи Корсюка – монолог у ворота вічності

(Продовження. Поч. у н-рі 3-4/2010 р.)

«Як приємно гратися
І все таке гарне...
Тільки що сонце,
Дівоче віконце,
Встало рано,
Гарно вбране,
Онце, онце
Понеси слідочок
До нас у садочок.
(...)
Сонце, сонце,
Гу-гу-гу
На току»
(Гра III, ст. 110/111)

Такі музичні, ритмовані вірші легко перетворюються в народний танець із частушками:

«Баю, баю,
Пригадаю.
Аж ти – лихо –
Сиди тихо,
Аж ти, скусо,
Грузи бруса.
У-а, у-а, у-а.
(...)
Хто не грає –
Той не має,
Хто не вміє,
Душа тліє,
Того грудка землі вкрис.
«Гайдук раз! Ще такий!
– Ще кривий!.. Ще сліпий!..
(Танець Чугайстра ст.149/150)

Або стають зразком невмирущої шевченківської музики тополі, чи приспівом крука Едгара, але на по, – «неверморє», тобто партитурою життя:

«І птахи летіли над нами,
Летіли у ніч,
Летіли через ніч,
Летіли поза ніч.
(...)
І ночі кружляли наді мною
Білі-зимові,
Зелені весняні,
Жарнії – літні,
Жовті – осінні...»
(Тополя, ст. 151)

Треба обов'язково відмітити, що авторська антологія М. Корсюка «Монолог» між найкращими своїми поезіями вміщає дві чудові балади-репліки, перша, на румунську «Міоріцу» – «Вівчарська», а друга протиставиться «Лісовій пісні» Лесі Українки своєю феєричною драмою-сценетою «Гуцульська балада». (Див. збірку «Ворота»).

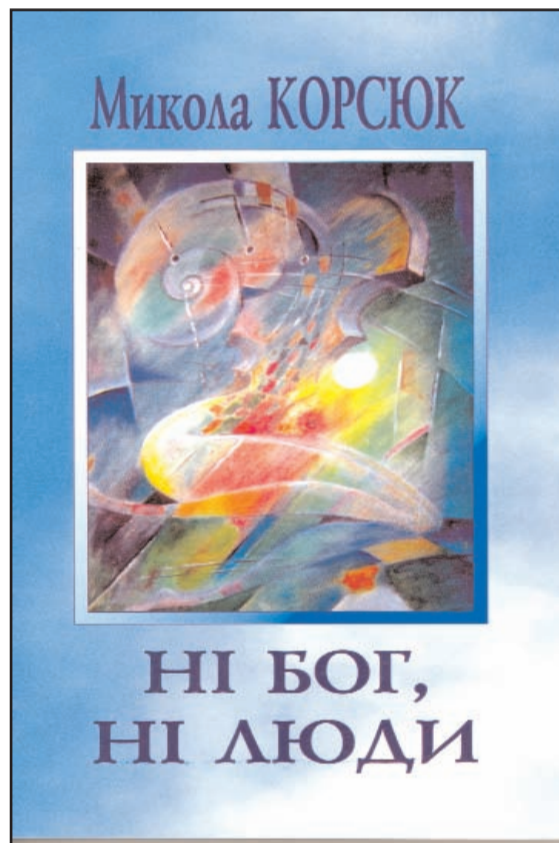
Героєм першої балади нашого поета не чабан, а трагічна овечка, яка не знає, чи вийде, чи не вийде живою із полонини:

«І пахнуть бляванням ліси,
Ой прибігла з полонини
Білая овечка.
На грудях бряжчали мідяні гроші,
Скинуті добрими душами на перевіз,
Під вікном сумно ридали трембіти».
(Вівчарська, ст. 154)
У свій ряд друга балада, замість Мавки

лісової феї, дівчини-верби, зустрічаєм красуню у циклу Марічку, яка настільки закохана в полонину, в доли й гори та в сині-небеса, що, всупереч своїй матері, молиться до «зеленого бога», щоб «гаджугою»/зіллям стати щоб рости/ чийось світом/чиєсь самотністю/ смутком, невисказаним плачем, невипланим (Гуцульська балада ст. 162) та служити долі-недолі, і перевтілення здійсниться.

Відмічуєм, що з перших збірок-програм (1972/1975) розростають віти майбутнього «Монологу дерева». Відтепер поет розтолковує, хто ми, чи не «камені застиглої вічності»...

(Камені), чи не наші думки-мрії, що піднімаються до небес, мов спиці колеса

(Колесо), чи не стартують з нас «білі/зелені/сині птахи» (Білі аеродроми), чи ми не... радість і туга цього світу?!

Балади-символи родяться без сюжету, хіба лиш претекстом нових роздумів над тасмницею-тасмниць, життя-смерть, бо коли «тополі/люди» мруть, – каже поет, – вони родять насіння. Так дзвони сповіщають смерть, а... вранці і – народження або відродження («Балада дзвонів», балада коней сповіщає дитинство тоже... та мрії-надії, балада дерев нагадує наші давні роди людства, балада трави (білої) і коней оспівують символи невинності та відродження і т.д.

Теж в дебютній збірці «Нащадки сонця» родиться символ воріт («Балада воріт» що визначний небесний кадр людського існування між нашим і потойбічними світами, а переступ зобов'язує нас «горіти».

Зустрічаєм з дебюту чудові медитацій-роздуми про душу і тіло людини («Кохана»), про долю жорстоку, присуджену людині після первісного гріха бути хрестом, тому що за нас був розп'ятий Христос («Мама про муки смертельні грішної людини», «Поле», «Кожен з нас») тощо, які освідомлюють правду-правд нашого повернення в землю з нацією відродження «Білою березою»:

«Кохана,
Посади край дороги березу,
Щоб по смерті було
В чому рости...
(«Кохана» ст. 84)

Філософські роздуми ґрунтуються на біблійних джерелах християнської етики, набираючи у своїх трепетливих шуканнях яскравих мистецьких форм, що сповіщали появу нового співця слова М. Корсюка.

Щодо мистецької форми обидві збірки «Нащадки сонця» та «Ворота» уникають взагалі форму класичного вірша, на користь модерного, і тому багато віршів виглядають на поетично-стилізовану прозу, в яких розвиваються логічно роздум синтагмами, репیتیвами-інверсіями у завжди ритмованих темпо, у завжди обрамлених ідеях, де не є відсутні звертання, монологи та діалоги у першій та другій особах, якими включають читача у коло чарівних метафор, у коло роздумів над собою, над тобою, над нашим таємничим існуванням у цьому світі, якого намагається драматично ціле життя, щоб впізнати.

У третій збірці, «Монолог дерева», (1980) медитативна лірика М. Корсюка піднімається екзистенціальною проблематикою на незбагнені висоти у нашій літературі не лише оригінальністю вибраних кодиків-колон нашого існування – символів, ідей, почуттів, але й формально сягаючи рідкісних поетичних структур, якими тільки майстри слова вміють будувати класичні форми невмирущих сонетів та шедеврів білих віршів, що оспівують велич і красу природи, життя і смерть людини/дерева тощо.

Символ людини/дерева/деревини – поширений у світовій літературі, а М. Корсюк використовує його у своїй поезії для збільшення довірливості у розвитку метафор-символів. Так зустрічаємо різні мотто із славних класиків та модерністів, як Р. М. Рільке, Гарсія Лорка, Е. Хемінгвей, М. Рильський, Л. Кисельов, Д. Павличко, І. Драч та інші, і будує вірш за віршем у «Монологі дерева» монографію людської долі, як це зробив так прекрасно Андре Мальро, а люди, як люди – «деспоти» і «вбивають», «зраджують», «мруть по в'язницях» тощо, і може, не знають, що, крім Божої любові, ще ходив світом «із любов'ю на руках» Тарас/ див. «Чому, Андре Мальро?», ст. 200). Який тоді шанс мав би поет М. Корсюк, що запитується риторично в тім же вірші: «А я –/ дерево – питаю тебе, Андре Мальро, /Навіщо все це?» (ідем, ст. 268), і тому протиставить людству лукавому символ невинного, німого, але гідного у молитві до неба-дерева, як месаж віри і любові до неба й землі, месаж єдиної надії поета, що турбується за долю людини, за її найкращі риси.

У вірші «Монолог дерева» поет вчить нас – дерев/людей, щоб завжди шукати себе у любові, а коли її немає, тоді ждати, бо «дерева роззеленілі», «відкриті, немов серця».

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

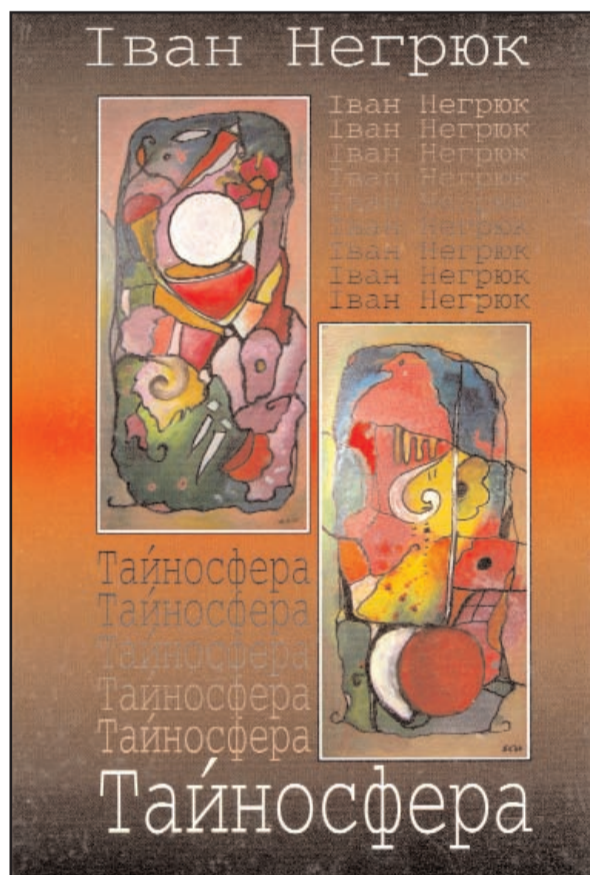
ВТІЛЕННЯ ТАЙНОСФЕРИ ДУШІ

(Бібліотеку поета І.Негрюка передано СУР в Сучаві)

(Закінчення. Поч. в н-рі 3-4/2010)

Ці твори українських письменників, видані в інших країнах - Канаді, США, Франції, Англії: Альманах «Гомін України» (1993, Торонто), Бача Юрій, «На правах рукопису: Поезії» (Париж-Львів-Цвікау, 2002), Ольжич Олег, «Цитадель духу» (Лондон, 1991), Ярослава Павличко, «Парадигма часу» (Париж-Львів-Цвікау, 2001), Олена Теліга, «Збірник» (Детройт - Нью-Йорк - Париж, 1977).

Цікавили поета також і твори усної народної творчості українців Румунії та карпатської України, видані більшою частиною в Бухаресті: «Доробок поколінь. 3 фольклорної спадщини Негостини Сучавського повіту» (1982), «Нема правди без

приповідки: Українські прислів'я та приказки з Марамурешу» (1984), «Ой Дунаю, Дунаю» (1980), «Писана Керниця: Топонімічні легенди та перекази українців Карпат» (1994), «Різдвяні свята в Україні: Етнографічний нарис з доданням українських народних пісень» (1992), «Співаночки мої любі: 36-к народних співанок» (1977), «Червона ружа: 36-к народних співанок» (1981), Rebușarșă Ioan «Antologie folclorică. Material-anexa pentru cursul de folclor literar ucraïnean» (1974).

Значну частину зібрання поета становлять видання творів український поетів Румунії, румунською та українською мовами: Sojosaгу Ііе («Nemărginirea înfrântă», «Venus în Catedrală», «Гріх і натхнення»), Traci Myhailo «Pe tuchia însingurării», Волощук Михайло «Крок у безконечність: поезії», Клим Василь («Едельвейс», «Тасмніці лабіринту»), Іван Ковач («Остаточні світанки», «Поезії», «Диво», «Чуга: Повість»), Куцюк-Кучинський Кирило («Ліра», «Непоборна надія», «Розквіт в буревіях», «Рушник на камені»), Масикевич Орест «Буреквіті: Лірика», Мельничук Оксана («Октава серця», «Осічне різноцвіття»), Михайлюк Михайло («Біле-пребіле поле: Новели та оповідання», «Дзвонар», «Інтермеццо», «Міст без поруччя», «Мурчик-

кіт упав з воріт: віршовані казки для дітей», «Не вір крику нічного птаха: Роман»), Небиляк Михайло («Криниці моїх очей. Поезії», «Лорана: Роман», «Неспокій весни: Лірика»), Непогода Іван («Інша крапля в морі: Поезії», «Іще інша крапля в морі. Вірші»), Павліш Юрій («Акорди: Поезії», «Неозорі далі», «Хвилі: Поезії»), Ребошанка Теофіл («Біль коріння: Поезії», «Крила мовчання: Поезії»), Романюк Павло («Замок перелітних птахів: Поезії»), «Неповернення: Роман», «Спектри: Поезії», Ткачук Степан «Калейдоскоп: Проза», «Кочівницька душа: Поезії», «Молитва за рідну мову: Поезії», «Наврочені роки: Поезії», «Нічия пора», «Подорож у вічність: Поезії», «Посміх світу», «Сміх і плач слів: Поезії», «Хвилино, зупинись: Проза», «Trenul vieții»), Трайста Михайло («Калинові ранки: Оповідання і казки для дітей», «Симфонія шовкових трав: Поезії»). За зібранням І. Негрюка можна вивчати історію української літератури Румунії другої половини ХХ.

Більш половини всієї переданої Буковинському відділенню СУР бібліотеки І. Негрюка становлять твори письменників України. Тут прославлені класики - Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Гребінка Леонід, Павло Грабовський, Васильченко Степан, Нечуй-Левицький І.С., Тесленко Архип, Тобілевич І.К. (Карпенко-Карий), Квітка-Основ'яненко Г.; автори радянського періоду - Андрій Головка, Олександр Довженко, Іван Драч, Павло Загребельний, Коротич Віталій, Юрій Мушкетик, Микола Олійник, Дмитро Павличко, Максим Рильський, Стус Василь, Павло Тичина, Микола Бажан, Петро Панч, Сосюра Володимир; і опубліковані вже в пострадянський період твори (Баран Володимир, Микола Бучко, Вознюк Володимир, Гриньків Дмитро, Івченко Володимир, Качурівський Роман, Кашченко Адріан, Кірик-Радомська Людмила, Коваль Вадим, Коломієць Володимир, Коренюк Дмитро, Кравців Богдан, Лазарук Мирослав, Лупій Олесь, Михайлюк Валентин, Олекса Мишанич, Міщенко Катерина, Кость Москалець, Кость Москалець, Орач Олег, Поклад Наталка, Степан Пушик, Ігор Римарук, Сапеляк Степан, Анатолій Таран, Галина Тарасюк, Федчишин Наталія та ін.).

У зібранні І. Негрюка широко представлена наукова філологічна література. Це, перш за все, літературознавчі видання (у т.ч. дослідження румунського літературознавця Ласло-Куцюк М. «Засади поетики» та «Шукання форми: Нариси з української літератури ХХ ст.», Михайлюк Михайло «Слово про слово: думки про українську поезію з Румунії»), численні періодичні видання (у тому числі «Буковинський журнал» 1992-1996 рр.; «Світовид: літературно-мистецький журнал» (Київ - Нью-Йорк), 1993-1994 рр.; «Сучасність: Література. Наука. Мистецтво. Суспільне життя». - 1994 - 1997 рр., тощо), а також словники (у тому числі славетний «Словарь української мови» Бориса Грінченка в 4 тт, виданий на початку ХХ століття - перше видання тлумачного словника української мови).

Цікавився І. Негрюк і книжками на історичну тематику; в його бібліотеці представлені такі видання: Tiberius Puic,

«Ucraina ʳi ucraïnenii: Schișă istorică», Андрусак Микола, «Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч», Ілько Борщак, Мартель Рене, «Іван Мазепа: Життя й пориви великого гетьмана», Свешніков І.К., «Битва під Берестечком», та ін.

Всі ці книги - безцінний дар, переданий родиною поета для Буковинського відділення Союзу українців Румунії, який ввійшов органічною частиною в його бібліотеку. Всі книги каталогізовані і займають почесне місце в спеціально відведених шафах. Тепер до них отримали доступ студенти, учні, викладачі, перекладачі й усі, хто цікавиться українською культурою і літературою.

Колекції чого-небудь - це вже не просто сукупність окремих предметів. Це самостійний об'єкт, що має свою внутрішню логіку, свою архітектоніку. Колекція складається, як мозаїка, де кожен елемент є продовженням попереднього і, у свою чергу, обумовлює наступний. Всякого роду зібрання - будь-то книг, творів мистецтва або нумізматики - несуть більше інформації, ніж ці ж предмети, взяті окремо. Що стосується бібліотек, то багато особистих бібліотек стали основами народних бібліотек і, найчастіше, і національних.

Бібліотека поета Івана Негрюка тепер не архів, куди має доступ лише архіваріус. Вони живуть тепер своїм окремим життям, і вони відкриті для читачів і користувачів. Книги, придбані або отримані в дар колись Іваном Негрюком, які пам'ятають тепло його рук і свого часу їм, дбайливо збережені, тепер доступні для читачів бібліотеки СУРу у Сучаві. Користувачі бібліотеки, таким чином, через книги, улюблені колись поетом, можуть доторкнутися до немеркнучого тепла і багатства тайносфери його душі...

Докт. філ. наук
Людмила МОРОШАНУ,
вик. обов'язки заступника голови
Буковинського округу
Союзу українців Румунії

Рецензія на книжку «Дитинства очі волошкові» Марії Чубіки

«Вміла передача глибоких повчань через прості, незначущі події»

Дитині, що опиняється на порозі виходу в життя, треба помагати розібратися в усьому, що її оточує. Такий дивіз, по-моєму, поставила собі Марія Чубіка, коли задумала писати для дітей. Сама ж письменниця у зверненні до малих читачів таки підтверджує цю думку: «Ця книжка (мова йде про збірку оповідань «Дитинства очі волошкові») містить ряд оповідань і казок, героями яких є, здебільшого, такі ж діти, як і ви, що пізнають навколишній світ, вчаться розуміти його...».

Вже більше років тому (2002 р.) Марія Чубіка написала збірку поезій для дітей «На крилах дитинства», бо довголітня робота учительки допомогла їй збагнути душу дитини і вірити в її невичерпні можливості, любити і поважати дитину за її тонку душевну чутливість.

Морально-етичні питання постійно нуртують в свідомості письменниці, живлять її твори тим духом, що не дає маленькій душі закам'яніти.

Переважає більшість описаних подій – це звичайні будні, хоча бувають й поодинокі хвилюючі, драматичні, навіть трагічні події («Серце матері», «Сусіди, або кров – не водиця»).

Кожне оповідання, чи новела, перейняті глибоко людськими почуттями, як: благочесність, милосердя, співчуття, повага до старших і, взагалі, до всього живого, і до природи, дружби, любові і т.д.

Не менш важливим є той факт, що письменниця вчить дітей приглядатися до природи (до роботи мурашок, до гри краплинки чи сніжинки, сходу чи заходу сонця, до виведення курчат і т.д.); вчить приглядатися до різного виду господарських занять (роботи в саду, на городі, в подвір'ї чи в хаті), а старших учнів змальовує в незвичайних пригодах (як пожежа в тітки Гафії).

Щирий вибух радості вилюпується в серцях героїв при зустрічі з весною: «З дня весняного рівнодення сонечко піднімалося все вище і вище. Воно радісно шле свої золоті теплі промені на ще заспану землю і пробуджує її з довгого зимового сну».

Письменниця заставляє дітей догадуватися, котра пора року найкраща; тому в її оповіданнях діти знайомляться з прикметами всіх пір року: й весна, й літо: «Був прекрасний літній ранок. Сонце викотилося із-за темної гори, і його сяйво обгорнуло прохолодну росяну землю»; багатобарвну, чи сльотаву осінь, описує й чарівну зиму з святами Святого Николая, Різдва, Нового року та Водохрещення, – це «Пригоди маленької сніжинки».

Героями оповідань бувають таки учні письменниці, чи її

– А що ви знаєте? – А те, що їх тіло покриті пір'ям.

– Голова мала, а на ній кругленькі оченята... І т.д.

Пряма участь письменниці в розмові з дітьми нагадує твори Л. Глібова, в яких він виступав в образі діда Канира.

Часто в центрі оповідань цієї збірки знаходиться сім'я і родинні стосунки. Позитивним є те, що в описаних тут сім'ях панує злагода, мир і любов («Дружна сім'я», «Уроджений талант», «Михайлик вже великий», «Добра мачуха» і т.д.

пати в життя щасливою і оптимістичною, не слід ламати крил та розбивати молоді серця.

Це значить, може, що в майбутні читанки можна б ввести й кілька кращих оповідань зі збірки «Дитинства очі волошкові», а й до того часу (до появи підручників) можна їх використовувати, бо, сподіваємось, що збірка М. Чубіки знаходиться в кожній школі. Кожне з оповідань має добре визначену дидактичну мету. Письменниця конкретними прикладами напучає своїх малих читачів, як позбутися негативних навичок, в першу чергу, лінощів, бо «лінощі – мати всього злого», а натомість творити своїми руками, чи розумом, добром («Приємний сюрприз», «Не грайся з вогнем»).

Про дітей письменниця завжди говорить тепло і в кожному творі знаходимо підтекст, який нагадує про те, що дитина – це цінний скарб, що потребує тепла й любові.

Герої її оповідань – діти кмітливі, чесні, доброзичливі.

Знаходяться в творах М. Чубіки і вдалі портрети дітей, хоча подаються вони тільки штрихами: «Його золоті кучері спадають на ясне чоло, а під такими ж золотистими бровами сміються сині очі, наче дві квіти цикорію».

Щікаво простежити й таку деталь її стилю: вміла передача глибоких повчань через прості, незначущі події. Письменниця весь час уважно слідить за тим, щоб її твори припали до душі дітей, пишучи в доступній формі про цікаві пригоди й хороші відносини між дітьми, між членами сім'ї, між сусідами тощо, а дарувати дітям хоча б частинку свого таланту – значить робити благородне діло. За це дякуємо Марії.

Своїм дітям слід давати все, що найкраще. Тому думаю, що й ілюстрації до оповідань повинні бути кольоровими, як і на обкладинці. Треба робити все, щоб діти з охотою відкривали підручник, книгу, бажаючи вчитися рідної мови.

проф. Юлія ГРІНЬ-АРДЕЛЯН

внуки, з якими спостерігає за тим, як виводяться курчата, роблять грядки, слідають за тим, як підростає зелень, як спіють яблука в саду, разом збирають різні лікарські рослини. А щоб дітям все вияснити, вона вдається до діалогу:

– А ми знаємо майже все про курей.

Я пригадала, як часто наші учителі жалились на те, що в підручниках з української мови й читання (тобто в читанках) забагато сумних, навіть трагічних подій, сліз й переживань, що негативно впливає на дітей («Маленький грішник», «Харитя», «Морозенко» «І виріс я на чужині»).

А дитина повинна всту-

ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА

1710 рік: Герб гетьмана Пилипа Орлика
та Українські прапори часів Орлика

300-річчя КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

5 квітня ц.р. виповнюється 300 років з дня прийняття Конституції України гетьмана Пилипа Орлика.

Конституція Пилипа Орлика побачила світ на 77 років раніше американської і на 81 рік раніше польської Конституції.

Подано текст Конституції:

I.

Оскільки поміж трьома богословськими чеснотами чільне місце належить вірі, - у цьому першому пункті годиться повести мову про святу православну віру східного обряду, якою войовничий козацький народ уперше й понині просвітився ще за панування хозарських каганів від апостольського Константинопольського престолу і яку й нині невідступно обстоює, бо ніколи жодною чужою релігією збаламучений не був. Добре-бо відомо, що славної пам'яті гетьмана Богдана Хмельницького з Військом Запорозьким єдина причина спонукала взятися до зброї і розпочати справедливую війну проти Речі Посполитої польської (опір турботи про права і вольності): потреба вборонити свою православну віру, яку влада поляків різноманітними утисками приневолила до з'єдинення з римською церквою. Але й після того, як новоримське чужовір'я було викорінене з Вітчизни, він, саме через спільність релігії, а не з інших мотивів, удався із Військом Запорозьким і народом руським до Московської імперії за покровительством і добровільно піддався.

Тому новообраний нині найясніший гетьман, якщо Господь Бог кріпкий і нездоланий у битвах допоможе визволити нашу Вітчизну увінчаною успіхами зброєю блаженної його милості найяснішого короля шведського з ярма московської неволі, повинен того дотримуватися і, як і належить йому, особливо пильнувати і рішуче ставати на перешкоді впровадженню у нашій руській Вітчизні будь-якої чужої релігії. А якщо де-будь виявиться - чи потай, чи явно, - то повинен своєю владою її викорінювати, заборонити проповідувати і поширювати. Також не давати дозволу на проживання в Україні послідовникам чужовір'я, а особливо облудного іудаїзму. Докладаючи всіх сил, нехай недремно піклується про те, щоб лише єдина православна віра східного обряду під послухом найсвятішого апостольського Константинопольського престолу навечно була утверджена і поширювалася для примноження Божої хвали розбудовою церков і вдосконаленням синів руських у вільних мистецтвах і щоб воно буяло і квітло, мов троянда поміж терням, між чужинецькими релігіями сусідніх держав.

Пилип ОРЛИК

А для більшого впливу чільного у Малій Русі Київського митрополичого престолу і задля зручнішого управління духовними справами нехай найясніший гетьман доб'ється по звільненню нашої Вітчизни з-під московського ярма для провінції, що йому наділена, надана і довірена та для довколишніх земель від апостольського Константинопольського престолу первісної екзаршої влади. Таким чином відновляться колишні стосунки і синівський послух нашої Вітчизни отому апостольському Константинопольському престолові, що його євангельською проповіддю наша Вітчизна удостоїлася просвітитися і утвердитися у святій Вселенській вірі.

II.

Кожна держава постає й існує завдяки непорушності кордонів. Так і територія нашої Вітчизни, Малої Русі, нехай не постраждає ані від нападу, ані внаслідок неправомірного рішення у своїх кордонах, що закріплені договорами з Річчю Посполитою, з найяснішою Портою Оттоманською та з Московською імперією. А передовсім (щоб не порушувався кордон) по річці Случ (який визначає територію), що прилучена під проводом Богдана Хмельницького від Речі Посполитої у власність Гетьманщини і Війська За-

порозького, навечно повернена і усталена на основі угод.

Затим зобов'язаний ясно-вельможний гетьман пильно прослідкувати під час переговорів найяснішої королівської величності Швеції та, якщо справа потребуватиме, рішуче обстоювати цей пункт, наскільки стане хисту і змоги. Передовсім же повинен звернутися з уклінним проханням до його найяснішої королівської милості, ласкавого пана нашого оборонця, захисника і покровителя, і закликати, щоб його найясніша величність нікому не вибачав не лише зневаги прав і вольностей, але й порушення кордонів і привласнення вітчизняних земель. Понад те належить найяснішому гетьманові, нехай лиш війна щасливо завершиться, домогтися від найяснішої королівської величності Швеції такої згоди і гарантій, щоб найясніша королівська величність і його наступники - найясніші королі Швеції - довечно вдовольнялись титулом покровителів України і в дійсності стали б у майбутньому захистом для нашої Вітчизни і зберегли б незмінними її права, привілеї і кордони. Рівно ж належить ясновельможному гетьманові благодати найяснішу королівську величність, щоб у договорах його величності з Московською імперією долучити умову повернення вільними по закінченні війни наших полонених, які перебувають у Московській імперії, а також повного відшкодування всіх втрат, яких завдано Україні воєнними діями.

Окремо ясновельможний гетьман повинен звернутися до найяснішої королівської величності з ласкавим проханням і допильнувати, аби наші полонені, які перебувають у королівстві його величності, вільними без перешкод повернулися у свою Вітчизну.

III.

Оскільки народ, колись званий хозарським, а потім - козацьким, починає і веде свій родовід від войовничих і непереможних гетів, а, крім того, закони близького сусідства нерозривно в'яжуть і тісно поєднують долю козацького народу з Кримською державою, то Військо Запорозьке неодноразово вступало з нею у збройну спілку і приймало її союзницьку підмогу для оборони своєї Вітчизни і своїх вольностей.

Тому, наскільки у майбутньому буде можливим, ясновельможний гетьман повинен домогтися у найяснішого хана через послів відновлення колишніх побратимських стосунків із Кримською державою, оружної підтримки від неї і підтвердження вічної приязні, з огляду на які сусідні держави у майбутньому не зазіхали б на Україну і не наважувались би чинити їй будь-якого насильства.

(Далі буде)

КРИЧУНІВ: Полянки, Пасове, Рипи, Мочар, Могилка, Горбик, Требушанка, Прицаринок, Зелений берег і т.д.

Випало мені на думку нагадати всім, що Кричунів село засноване українцями, бо про це говорять й назви різних місць і вулиць, як: Полянки, Пасове, Рипи, Мочар, Могилка, Горбик, Требушанка, Прицаринок, Зелений берег і т.д., і ні в яких документах немає іншомовної назви для них. Правда, є й кілька назв, що засвідчують і про перебування євреїв у нашому селі, як: Ірикова дорога, Кагал, Янкилу корт і т.д.

Не поставив я собі за мету описувати знову де що з історії Кричунова, а тільки хочу нагадати про дані, що відносяться до матеріальної культури з нашого села (до 40-50 рр. минулого століття).

У нас хату називали хижою. Це був маленький будиночок, що складався з однієї кімнати, сіней і шатри, покритий драницями (тоненькими дерев'яними дощечками), або черепом (вузенькими цеглинами). Запам'ятав я й кілька хаток, покритих соломою.

В заможніших селян будиночки містилися 2 кімнати, сіни і шатру.

З сіней можна було виходити на горище (на під). Тому в сінях завжди була драбина. В сінях тримали бочку з квашеною капустою, бербеницю з квашеними огірками, бербеницю з бринзєю, скриню для муки.

Восени на під виносили: кукурудзу, квасолю, жито, горіхи. Там ці продукти ще досушувались.

В кімнатах знаходилися дуже прості меблі: стіл, лавиці, постіль, скриня з одягом і приданим, що привезла з собою жінка; грядка з навішаними на ній: джергами, простирадлами, подушками, рушниками. Рідко в кого були стільці, але стільчики були у них. На стінах вивішені були образи Богоматері, Ісуса, Святого Николая, теж фотокартки членів сім'ї, тарілки (кольорові).

В одному з вуглів кімнати була велика піч, на якій зимою було тепленько для малечі, а на «плотні» варили їжу. Де не було печі, варили їжу на «шпорі».

Стіни переважно білили синьою фарбою 2 рази в рік: перед Різдом і перед

Великоднем. Стеля була з дощок, які підтримували «геренди» (сволоки). На «герендах» були вбиті дерев'яні цвяхи, на яких вішали шапки, кресані і за які клали «бечку» (мицьку), або інші запашині квіти, та ще й документи. Підлоги були дощані, а в бідніших прямо глиняні. Їх вимашували жовтою глиною.

Посуда (начиння) була звичайна: глиняні й дерев'яні блюда, череп'яні горшки, ложки, цянки, теж дерев'яні ложки. Відро для води, бляшане, дерев'яне корито для вимішення хліба й корито для миття білизни, одягу, в якому купались і члени сім'ї. Господині мали ще «зульницю» (вибілювали одяг), «маглюницю», на якій стругали одяг.

Страви варили прості, але, думаю, що набагато кращі для здоров'я, ніж сучасні.

Тому що в кожному господарстві

вирощувались і вівці, кози, корови, то, в основному, годувались наші селяни молоком, сиром і бринзою. Молоко «ймалося» в дерев'яних бербеничках чи глиняних горщиках.

Крім молока й сиру, їли яєчню, мачанку, картоплю, квасолю, капусту. В борщ добавляли моркву, цибулю й петрушку. Дуже часто їли мамалигу з бринзєю і молоком. Пекли і кукурудзяний хліб, або корж і хліб з жита. Пшеничний хліб пекли на неділю і свята. На свята пекли ще кручаник з горіхами, з сиром і лекварем, теж «фанки» (пампушки). З гречки пекли

погачі (паляниці). М'ясо їли рідко. Переважно взимку, після того, як різали свині, та ще на свята, коли різали кури, телята, ягнята.

Хоча в Кричунові євреї тримали різницю (бивню), але селяни не могли купувати м'ясо, хліб забирали «пайшлики»). Дуже часто варили в неділю й на свята голубці з грибами, з солониною, крупами. Теж варили пироги (вареники) з сиром і лекварем. Мені запам'яталась з дитинства дуже смачна страва: борщ з сушених квасолю і квашеної капусти. Мачанку варили з кукурудзяної муки, молока, яєць і сметани.

Їли з того, що засівали і що вирощувалось: картоплю, кукурудзу, квасолю, капусту і т.д. В подвір'ї знаходилась куча для свиней, курник, хлів, оборіг.

В заможних господарствах була ще й возарня для воза, саней, грапи, плуга, грабель, вил, сап, кіс і т.д.

Колодязь копали кілька господарів (сусідів) разом спільними коштами, а біля колодязя був «валу» для напування худоби.

Пивниці під хатою були рідкісним явищем, зате коло кожної хати копали глибокі ями, де зберігалася картопля взимку.

Часто мурували на подвір'ї печі, в яких випікали хліб на весь тиждень, а восени сушили сушениці (сливи, яблука, груші), бо кожен господар садив біля дому фруктові дерева.

Восени ще варили у великих котлах «леквар» (повидло).

Обійстя обгороджували палатком з дощок, а на городі плотом з жерди.

Перед хатою завжди був й городець з різними квітами.

Тому що в Кричунові жили й євреї, хати їх відрізнялися від наших своєю архітектурою. Це були просторі дома, з кількома кімнатами, а деколи й з поверхом. З дверей виходили прямо на вулицю, бо в багатьох були магазини. Вони побудували в Кричунові дві синагоги.

проф. Василь АРДЕЛЯН

Кабінет міністрів України своєю постановою від 27 січня ц. р. затвердив офіційно транслітерацію українського алфавіту латиницею.

Згідно з прийнятою постановою, українська буква **Аа** відповідатиме латинській **Aa**, **Бб** – **Bb**, **Вв** – **Vv**, **Гг** передається латинською **Hh**, **Ґґ** – **Gg**, **Дд** – **Dd**, **Ее** – **Ee**, **Єє** – **Ye** (на початку слова), **іє** (в інших позиціях), **Жж** – сполученням **Zh zh**, **Зз** – **Zz**, **Ии** – **Yu**, **Іі** – **Ii**, **Її** – сполученням **Yi** (на початку слова), **і** (в інших позиціях), **Йй** – **Y** (на початку слова), **і** (в інших позиціях).

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ ОТРИМАВ ОФІЦІЙНУ ТРАНСЛІТЕРАЦІЮ ЛАТИНИЦЕЮ

Крім того, **Кк** передається латинською **Kk**, **Лл** – **Ll**, **Мм** – **Mm**, **Нн** – **Nn**, **Оо** – **Oo**, **Пп** – **Pp**, **Рр** – **Rr**, **Сс** – **Ss**, **Тт** – **Tt**, **Уу** – **Uu**, **Фф** – **Ff**, **Хх** – **Kh kh**, **Цц** – сполученням **Ts ts**, **Чч** – сполученням **Ch ch**, **Шш** – сполученням **Sh sh**, **Щщ** – сполученням **Shch shch**, **Юю** – сполученням **Yu** (на початку слова), **іц**

(в інших позиціях), **Яя** – сполученням **Ya** (на початку слова), **іа** (в інших позиціях).

Буквосполучення «зг» передається латиницею як «zgh», на відміну від «zh», що відповідає українській букві «ж». М'кий знак (Ьь) та апостроф (') латиницею не передаються.

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Великдень!

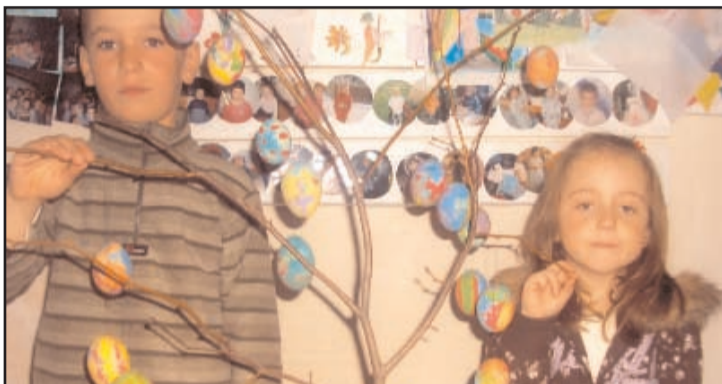
Великий день! Великий день!
Ясний Великдень на землі!
Багато радості й пісень
приніс нам янгол на крилі...
Веснянку діти хороводять –
Христос воскрес!
Христос воскрес!
Сьогодні й сонце не заходить,
а сяє й сяє із небес.

Микола ЩЕРБАК

Великодні писанки

Що за дивнії яєчка
наша курочка знесла!

Намальоване гніздечко,
ще й пташиночка мала,
навкруги – барвисті квіти,
жовті, сині гілочки...
Чи здогадуєтесь, діти,
що це? Певно – писанки!
Їх не курочка знесла,
їх матуся принесла,
ми гуртом розмалювали
для святкового стола:

У дитячому садку с. Марицеї. Фото: К. КУРЕЛЮК

сяють наші писанки,
як весняні квіточки!

Леонід ПОЛТАВА

Писанки

Спекла мама на Великдень
біленькі паски,
а я куплю собі краски,
спишу писанки.
Розпишу я на писанках
квітки, ялички,
розмалюю, роздарую
межи сестрички.
А братові маленькому
дам писанки дві,
щоби ними карбулявся*
в шовковій траві.

Марійка ПІДГІРЯНКА

*Карбулятися – бавитися.

ДАТА СВЯТКУВАННЯ ВЕЛИКОДНЯ

Дата святкування Великодня була встановлена Першим Вселенським Собором в Нікеї 325 році. Нікейський собор постановив, що не дозволено християнам святкувати Великдень в день, коли євреї святкують Пасху (Апостольські Правила, канон 7).

Дата Великодня має випадати на

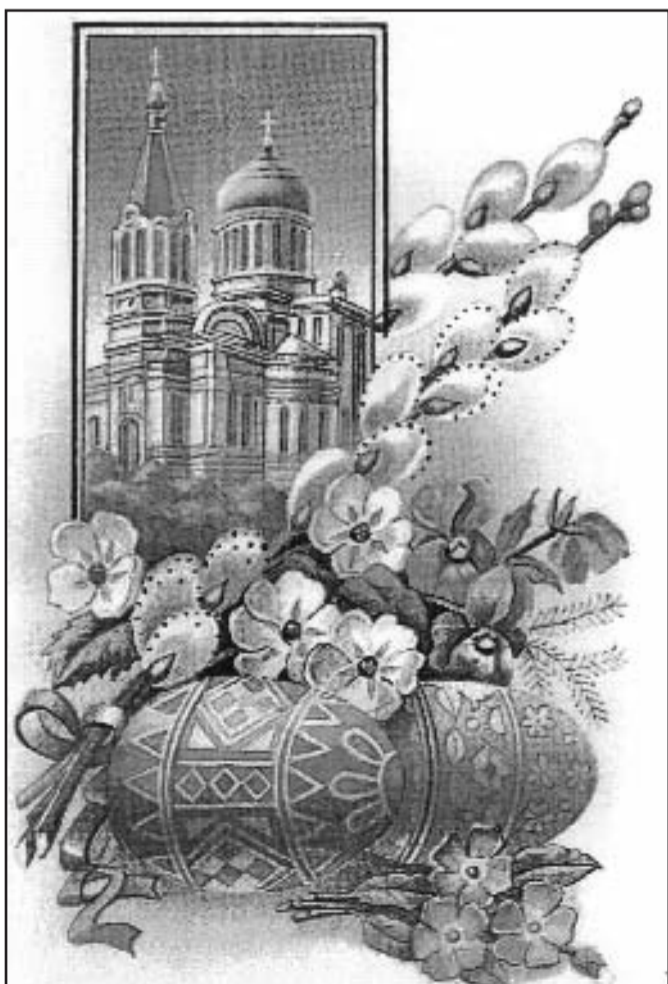
першу неділю після першого весняного повного місяця, яка настає після весняного рівнодення. Якщо станеться так, що на цю неділю припаде й єврейська Пасха, то святкування Великодня переноситься на наступну неділю. Для того, щоб не сталося помилки при визначенні Великодньої неділі, було встановлено, що єпископ Олександрії повинен повідомити дату Великодня щороку наперед.

Наприкінці IV ст. щорічні послання Олександрійських єпископів було замінено Пасхалією, яка подавала дату Великодня на більше років. Перша Пасхалія була оголошена в 388 році патріархом Тимофієм Олександрійським. В 436 Пасхалія була видана аж на 95 років наперед (з 436 по 531 роки) святим Кирилом Олександрійським.

Існують різниці щодо святкування Великодня. Православна та Греко-католицька Церква святкують за юліанським календарем, а Римо-католицька 1582 р. перейшла на новий календар, запроваджений Григорієм XIII, григоріанський, або новий стиль, за яким весна починається на 13 днів раніше від юліанського. В зв'язку з цим виникає різниця в датах святкування Великодня.

Подаємо таблицю святкування Великодня до 2020 р.

Підготувала І.П.-К.

Дати святкування Великодня у 2000—2020		
Рік	Західн.	Східн.
2000	23 квітня	30 квітня
2001	15 квітня	
2002	31 березня	5 травня
2003	20 квітня	27 квітня
2004	11 квітня	
2005	27 березня	1 травня
2006	16 квітня	23 квітня
2007	8 квітня	
2008	23 березня	27 квітня
2009	12 квітня	19 квітня
2010	4 квітня	
2011	24 квітня	
2012	8 квітня	15 квітня
2013	31 березня	5 травня
2014	20 квітня	
2015	5 квітня	12 квітня
2016	27 березня	1 травня
2017	16 квітня	
2018	1 квітня	8 квітня
2019	21 квітня	28 квітня
2020	12 квітня	19 квітня

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

ВРАЖЕННЯ ВІД НАЦІОНАЛЬНОЇ ОЛІМПІАДИ

Буковина – це неповторна краса природи, родюча земля та ласкаве сонце, під котрим споконвіку живуть у злагоді та взаємоповазі українці, румуни, поляки, німці, євреї, ромми та інші національності, об'єднані в своєрідному співжитті гуманним принципом добросусідства. В такому прекрасному місці в квітні в місті Сучава відбулася Олімпіада з української мови національного етапу.

Олімпіада – це перевірка рівня знань з української мови та літератури в учнів, які вивчають її в школі.

Отож, найкращі учні з п'ятьох повітів Румунії, де вивчається українська мова, 7 квітня ц.р. прибули до Сучави, щоб позмагатися між собою. У залі «Аудиторіум» Сучавського університету ім. Стефана Великого, де відбулося відкриття Олімпіади, їх зустріли інспектори, учні і запрошені гості.

Шкільні інспектори Сучавського повіту, разом із викладачами української мови, щиро

привітали учасників Олімпіади з української мови національного етапу з нагоди їх перебування на Буковині, бажаючи всім делегатам успіхів у змаганні на ниві рідної мови, міцного здоров'я і душевного миру.

Олімпіада стала справжньою культурною

залишитися незабутньою, вона останеся в пам'яті і в серцях учасників назавжди. Крім змагання, учні мали нагоду набути чимало вражень від відвіданих місць, познайомитися між собою і подружити.

Дякуємо директору Мірчі Попеску Сучавського коледжу ім. Міхая Емінеску за прекрасні умови, які були нам забезпечені яку гуртожитку, так і в їдальні (їжа була дуже смачна). Ми відчувались надзвичайно, і це залишиться в нашій пам'яті назавжди.

Надіюсь, що ця зустріч з о с т а н е т ь с я приємною в житті кожного учня, зокрема, а спільна турбота про продовження такого роду подій дасть задоволення всім нам.

Найбільша заслуга Олімпіади полягає в тому, що вона заохочує учнів любити і вивчати свою рідну українську мову!

Учениця X класу **Марія ГАБУР**,
учасниця Олімпіади, призер другої премії
із Сучавського коледжу
ім. Міхая Емінеску

Іде тригодинна письмова олімпійська робота
Фото Делії МАРТИНЯК

подією, тому що учасники мали нагоду взяти участь в експедиції по місту Сучаві, де відвідали місцевий Зоопарк, приміщення Сучавського округу СУР, Університет ім. Стефана Великого, Музей історії.

Експерсія по монастирях Буковини

ЦІКАВО ЗНАТИ!

Коли вперше з'явилася цифра «0»

Відбулося це у 1202 році завдяки італійця Леонардо Фібонначі.

Саме він й використав першу цифру 0 (нуль).

Перші ракети

Перші ракети були створені китайцями у 1150 році.

Окуляри

Окуляри відомі ще з античних часів.

Але тоді для поліпшення зору замість скла використовувалися відшліфовані природні кристали.

Так, наприклад, у римського імператора Нерона були окуляри з величезними смарагдами.

Використання ж скляних лінз у Європі розпочалися у 13 ст. – після того, як їх придумав у 1267 році англійський вчений Роджер Бекон.

Вчені виявили найближче до Землі «фальшиве сонце»

КИІВ, 8 квітня. (УКРІНФОРМ). Астрономи виявили найближчого до Землі коричневого карлика. Об'єкт розташований на відстані дев'яти світлових років від Сонячної системи, повідомляє УКРІНФОРМ із посиланням на журнал Nature.

В результаті спостережень, вченим вдалося встановити, що маса об'єкту в межах від 5 до 30 юпітеріанських, а радіус становить від 0,09 до 0,12 сонячних. Для коричневого карлика характерна невисока світимість, що свідчить про дуже низьку температуру. Розрахунки свідчать, що вона становить 400-500 кельвінів - це робить даного карлика одним із кандидатів на звання найхолоднішого з відомих астрономам.

Потрібно зазначити, що «коричневі карлики» є об'єктами, маса яких від 13 до 80 юпітеріанських. Ці тіла формуються по тому ж сценарію, що і зірки, - в результаті стискування хмари газу під впливом власної гравітації. Проте маса карликів недостатньо велика, щоб всередині них запустилася термоядерна реакція перетворення водню на гелій, яка живить звичайні зірки.

ВЕРХНІЙ РІВНІ – 650 РОКІВ

(Продовження. Поч. в н-р 5-6/2010.)

1 977 р. проф. Іван Ребошак, разом з кількома студентами з Верхньої Рівни, – з Іриною Петрецькою, Маріаною Грижак, Віорікою Магас та Павлом Романюком, досліджуючи верхньорівнянський фольклор та діалект, записали від Івана Лаурюка (78 років) слідувачу інформацію про історію села та склад населення: «Буду вам казати, як са найшла Вышня Руна. Вышня Руна так є: народы у нас, думаю, што не усі русыны, не сут усі руснакы. Є й руского, є й словаку, є й волоху, є й німцю. А што усе плодытса далі, переходыт далі, мішаєса, та не є, што абы мы ото, ото забудеса, са мішає. Так што колы туй са родыу, каждый го знає, што ун з Вышньої Руны.

Руна уже дес має шістсто шідісят. Коштіль май старый. То ще не був ні Сыгут, колы був Коштіль, зашто баня була.

Першый раз туй зайшов сыдіты у Вышню Руню Мігай Паріон. Ото-м чітау у історії. Того у нас імня, фамілії не є. Є у Петрові, а у нас не є такого імня.

Перед того та сыділы туй у Вышній Руні другі люде, только остауса з ных одын Клипа.

Утак зайшлы люде з України, з Полщі, словакы, німці. Та сісі народы са зналы туй у селі, усталы на тых та

убылы утці. Не остав з мыжы ных лыш оден, та запысалы го Остащук, зашто са остау, так імня му поклалы. У Лайової пуд мостом са запрятау, колы сісі са гонылы за ным. Айбо уже не є го у селі, того імня, Остащук. Та й Клипа уже упало, і ото імня не є.

Дідусь автора – Микола

Туй у нас рускі сут Проданюкы, Поповычі, Гырі, Грыжакы. А німці – есе Фанглії, та й Фрінт, та й Синдир, есе сут німецькый сарговаш у нас. А Крамарі, ото-м уже не годен вам тигидувати, што, якый фойт – цы рускі

Ронянська стара хата

ЩИРО ВІТАЄМО З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

1. Вікентія МИКОЛАЙЧУКА – голову повітової філії СУР Галаць – н. 9 квітня 1940 р.;
2. Михайла МАЧОКУ – голову повітової філії СУР Сату Марє – н. 24 квітня 1932 р.;
3. Марію КАРАБІН – засновника філії СУР в Добруджі, почесного голову філії і керівника хору «Задунайська січ» в Тульчі – н. 30 квітня 1941 р.;

На многії літа, дорогі друзі і колеги!

ПРОВІД СУР

Ровенці на ороташи (робота гуртом)

сут, цы словакы сут. А сесі Боботы, ісі сут із словаку, зайшлы хлопці такі у голод суды. Та осталы туй, не знаю, як са пышут. А Мігні – ото румыны. Та й є май Арделяны, Ванча, Поп.

Май много є руского та румыну. А сых, словаку, німцю, мадяру, усякых другых май мало є.

У нас туй так у селі са не каже, не є ніякої мыжы намы, што ты такый вадь такый. Є такі прузвыща, што му прозывают ынак. Ото було дауно, як тоты Бойчуку, ото булы з Буковыны, бойкы ім са казало. А, булы ще одні, што прыйшлы з Коломьї, ім казалы полякы. І того було, і поляку фойт, утты з Полщі.

У дауньх годах село Вышня Руна на верьхах було, так нам прыказовалы. Село було дес сто сорок хыжей туды верьхом. Та у Лазах, туды Лазамы, а утак Добрувков. Ще слідно, містамы находят, што ліс був, ліс уже велькый був, са зрубав, та такый, што і сімдесят, вусімдесят центу дерево загрубе, заговсте. Айбо ще фундаменты, де жылы дауно, слідно. Отам, де тот, як му кажут, у горбу найшлы мур...».

Село са называло Вышня Руна, зашто місто руне, не має ніякого воздуху, не заходыт звором, – рунетыхо...» («Glosar dialectal ucrainean din comuna Rona de Sus (Maramureş)», Universitatea din Bucureşti, Facultatea de limbi slave, Catedra de filologie slavă, Bucureşti, 1977).

Певна річ, легенд про заснування Мараморощини є багато, й вони всі дуже подібні, але легенди, хоч вони й гарні і мають в собі зернину істини, вони залишаються тільки легендами і належать до фольклору, а ми в нашій праці будемо переважно покладатися тільки на історичні дані і документи.

(Далі буде)

Михайло ТРАЙСТА

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ

Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія

ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România

str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA

Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії